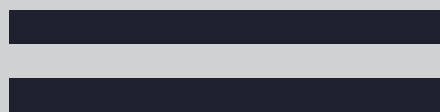

SVENSK STANDARD

SS 990000:2020

Trädvård – Termer och definitioner

Tree care – Terms and definitions

SIS Svenska
Institutet för
Standarder

Språk: svenska/Swedish

Utgåva: 2

**SIS multi user license: Svenska Trädföreningen. Customer number:
, Date: 12/27/2020**

Den här standarden kan hjälpa dig att effektivisera och kvalitetssäkra ditt arbete. SIS har fler tjänster att erbjuda dig för att underlätta tillämpningen av standarder i din verksamhet.

SIS Abonnemang

Snabb och enkel åtkomst till gällande standard med SIS Abonnemang, en prenumerationstjänst genom vilken din organisation får tillgång till all världens standarder, senaste uppdateringarna och där hela din organisation kan ta del av innehållet i prenumerationen.

Utbildning, event och publikationer

Vi erbjuder även utbildningar, rådgivning och event kring våra mest sålda standarder och frågor kopplade till utveckling av standarder. Vi ger också ut handböcker som underlättar ditt arbete med att använda en specifik standard.

Vill du delta i ett standardiseringsprojekt?

Genom att delta som expert i någon av SIS 300 tekniska kommittéer inom CEN (europeisk standardisering) och/eller ISO (internationell standardisering) har du möjlighet att påverka standardiseringsarbetet i frågor som är viktiga för din organisation. Välkommen att kontakta SIS för att få veta mer!

Kontakt

Skriv till kundservice@sis.se, besök sis.se eller ring 08 - 555 523 10

© Copyright/Upphovsrätten till denna produkt tillhör Svenska institutet för standarder, Stockholm, Sverige. Upphovsrätten och användningen av denna produkt regleras i slutanvändarlicensen som återfinns på sis.se/slutanvandarlicens och som du automatiskt blir bunden av när du använder produkten. För ordlista och förkortningar se sis.se/ordlista.

© Copyright Svenska institutet för standarder, Stockholm, Sweden. All rights reserved. The copyright and use of this product is governed by the end-user licence agreement which you automatically will be bound to when using the product. You will find the licence at sis.se/enduserlicenseagreement.

Upplysningar om sakinnehållet i standarden lämnas av Svenska institutet för standarder, telefon 08 - 555 520 00. Standarder kan beställas hos SIS som även lämnar allmänna upplysningar om svensk och utländsk standard.

Standarden är framtagen av kommittén Trädvård, SIS/TK 577.

Har du synpunkter på innehållet i den här standarden, vill du delta i ett kommande revideringsarbete eller vara med och ta fram andra standarder inom området? Gå in på www.sis.se - där hittar du mer information.

Fastställd: 2020-12-11

ICS: 03.080.01; 03.080.20; 07.080; 13.020.01; 91.020

Denna standard ersätter SS 990000:2014, utgåva 1.

This standard supersedes the Swedish Standard SS 990000:2014, edition 1.

LÄSANVISNINGAR FÖR STANDARDER

I dessa anvisningar behandlas huvudprinciperna för hur regler och yttre begränsningar anges i standardiseringsprodukter.

Krav

Ett krav är ett uttryck i ett dokumentets innehåll som anger objektivt verifierbara kriterier som ska uppfyllas och från vilka ingen avvikelse tillåts om efterlevnad av dokumentet ska kunna åberopas. Krav uttrycks med hjälpverbet **ska** (eller **ska inte** för förbud).

Rekommendation

En rekommendation är ett uttryck i ett dokumentets innehåll som anger en valmöjlighet eller ett tillvägagångssätt som bedöms vara särskilt lämpligt utan att nödvändigtvis nämna eller utesluta andra. Rekommendationer uttrycks med hjälpverbet **bör** (eller **bör inte** för avrådanden).

Instruktion

Instruktioner anges i imperativ form och används för att ange hur något görs eller utförs. De kan underordnas en annan regel, såsom ett krav eller en rekommendation. De kan även användas självständigt, och är då att betrakta som krav.

Förklaring

En förklaring är ett uttryck i ett dokumentets innehåll som förmedlar information. En förklaring kan uttrycka tillåtelse, möjlighet eller förmåga. Tillåtelse uttrycks med hjälpverbet **får** (eller motsatsen **behöver inte**). Möjlighet och förmåga uttrycks med hjälpverbet **kan** (eller motsatsen **kan inte**).

READING INSTRUCTIONS FOR STANDARDS

These instructions cover the main principles for the use of provisions and external constraints in standardization deliverables.

Requirement

A requirement is an expression, in the content of a document, that conveys objectively verifiable criteria to be fulfilled, and from which no deviation is permitted if conformance with the document is to be claimed. Requirements are expressed by the auxiliary **shall** (or **shall not** for prohibition).

Recommendation

A recommendation is an expression, in the content of a document, that conveys a suggested possible choice or course of action deemed to be particularly suitable, without necessarily mentioning or excluding others. Recommendations are expressed by the auxiliary **should** (or **should not** for dissuasion).

Instruction

An instruction is expressed in the imperative mood and is used in order to convey an action to be performed. It can be subordinated to another provision, such as a requirement or a recommendation. It can also be used independently and is then to be regarded as a requirement.

Statement

A statement is an expression, in the content of a document, that conveys information. A statement can express permission, possibility or capability. Permission is expressed by the auxiliary **may** (its opposite being **need not**). Possibility and capability are expressed by the auxiliary **can** (its opposite being **cannot**).

Innehållsförteckning	Sida
Orientering.....	iii
1 Omfattning.....	1
2 Normativa hänvisningar.....	1
3 Termer och definitioner.....	1
Bilaga A (informativ) Riskhanteringsprocessen.....	28
Litteraturförteckning.....	29

Orientering

0.1 Tillämpning och syfte

I Sverige är professionell trädvård en växande och mognande bransch där det förekommer olika begrepp och synsätt. Inom trädvårdsrelaterat arbete förekommer också termer och definitioner som lånas från engelska eller översätts olika från person till person, vilket skapar ytterligare missförstånd.

Detta dokument har tagits fram med syfte att ta fram gemensamma begrepp och definitioner så att beställare och leverantörer kan använda ett svenskt fastlagt fackspråk. Det finns ett behov att specificera trädvårdstjänster, både till sakinnehåll och till utförande. Motsvarande CEN- eller ISO-standard finns inte.

Detta dokument vänder sig till alla som arbetar med upphandling, utbildning eller utförande av professionell trädvård. Vidare riktar sig dokumentet till personer som kommer i kontakt med trädvårdsfrågor exempelvis inom förvaltningar och myndigheter.

Kursiverad text i en definition eller anmärkning innebär att den kursiverade termen finns definierad på annat ställe i detta dokument.

Engelska termer har översatts till lämpliga svenska termer. De engelska termerna har i en så stor utsträckning som möjligt angivits som engelsk synonym under varje svensk term. De engelska termer som ingår i detta dokument ska endast betraktas som rekommendationer.

I detta dokument anges endast källa i de fall då definitionen är hämtad från och identisk med denna källas definition. Övriga definitioner är framtagna inom ramen för standardiseringsarbetet. För övriga referenser, se litteraturförteckningen.

Bilaga A innehåller en översikt av riskhanteringsprocessen baserad på de begrepp för riskvärdering som finns med i detta dokument.

Denna utgåva ersätter SS 990000:2014.

0.2 Läsanvisning

Följande läsanvisning gäller för termerna i avsnitt 3.

Terminologinummer

term	Termen anges med inledande gemen, obestämd form singular och fetstil.
synonym	Där lämplig synonym förekommer, anges det.
förkortning	Där lämplig förkortning förekommer, anges det.
engelsk term	Där lämplig engelsk term förekommer, anges det.
definition	Här anges den svenska definitionstexten.

Anm. En eller flera anmärkningar kan finnas för att förtydliga termen.

EXEMPEL: Där det anses vara lämpligt följs termen av ett exempel.

KÄLLA: Där lämplig källa finns, anges det.

1 Omfattning

Detta dokument definierar termer som används i en upphandlings- och utförandeprocess för trädvård, trädvårdstjänster, trädunderhåll samt förnyelse av trädbestånd.

Detta dokument omfattar terminologi för:

- beskrivning av träd,
- funktioner hos träd,
- beskärning och andra beställningsbara åtgärder,
- trädbesiktning,
- naturvård,
- kulturmiljövård,
- riskbedömning,
- skador,
- åtgärder.

Terminologi för skogsproduktion, trädbiologi, markarbeten samt plantskolerelaterade termer omfattas inte.

2 Normativa hänvisningar

Detta dokument innehåller inga normativa hänvisningar.

3 Termer och definitioner

I detta dokument gäller följande termer och definitioner.

3.1

abiotisk skada

en abiotic damage

skada som uppkommit vid ett specifikt tillfälle av annat än levande organism

3.2

abiotisk stress

en abiotic stress

påfrestning orsakad av annat än levande organism

3.3

adventivknopp

en adventitious bud

knopp som utvecklas från annan position än normalt

Anm. 1 till termpost: Den kan bildas direkt från icke tillväxtvävnad eller från *kallus* efter att en stam- eller grenskada har uppstått.

Anm. 2 till termpost: Adventknopp saknar koppling eller spår till ledningsvävnad.

SS 99000:2020 (Sv)

3.4

allé

en avenue

enkelsidig, dubbelsidig eller flerdubbelsidig trädrad

Anm. 1 till term post: Alléer finns oftast i anslutning till väg, vattendrag eller gräns.

Anm. 2 till term post: Alléer som uppfyller miljöbalkens kriterier är skyddade och åtgärder som kan skada trädet kräver tillstånd från tillsynsmyndighet (KÄLLA: kap. 7 § 11 i miljöbalken).

3.5

analys

en analysis

bearbetning av insamlade fakta för rekommendationer och/eller beslut

3.6

arbetsområde

en work zone

område inom vilket trädarbeten utförs

3.7

arborikultur

en arboriculture

praktiskt och teoretiskt arbete med träd och förvaltning av träd

3.8

arborist

en arborist

yrkesperson med *arboristutbildning* och/eller certifiering i trädvård och vars kunskap är dokumenterad

Anm. 1 till term post: Arborister arbetar normalt inte med produktionsskog.

3.9

arboristutbildning

en arborist education

eftergymnasial utbildning om minst två år som resulterar i en examen där trädvård är ett huvudämne

3.10

assisterad trädfällning

en assisted tree felling

trädfällning med hjälp av drag- och tryckanordning

3.11

avancerad trädfällning

en advanced tree felling

fällning av träd som inte kan markfällas i naturlig fällriktning utan hjälpmedel

3.12

avlastningsbeskrning

en weight reduction pruning

beskrning av hela eller delar av träds krona för att förebygga stam- eller grenbrott

3.13

barkbränna

en sun scorch

vävnadsskada som uppkommer på träd med tunn bark, nyplanterat eller nyligen friställt i solexponerade lägen

3.14

barksläpp

en loose bark

skada som orsakar att trädets bark lossnar från veden

3.15

barkstruktur

en bark structure

karaktärsdrag hos bark

Anm. 1 till termpost: Den anger den typiska karaktäristik som en barkyta uppvisar.

3.16

basalskott

epikorma skott som växer från området kring trädets rothals

3.17

begränsning av röta i träd

BARIT

en CODIT (Compartmentalization of Decay in Trees)

modell för att beskriva trädets förmåga att kapsla in eller begränsa en uppkommen röta

Anm. 1 till termpost: Även BASIT, begränsning av skada i träd, har använts för denna term.

3.18

belastningsprovning

en load testing

mätning för att uppskatta belastningsförmågan hos träd eller träddel genom applicering av yttre kraft

Anm. 1 till termpost: Belastningsprovning kan vara statiskt eller dynamiskt.

3.19

beskärning

en pruning

avlägsnande av växtedel med skärande verktyg i ett medvetet syfte

3.20

beskärningsintervall

en pruning cycle

tid mellan återkommande *beskärning*

SS 99000:2020 (Sv)

3.21

bevarandevärde

bevarandeklass

en conservation value

träds värde, baserat på en sammanvägning av kriterier, som rekommendation för framtida förvaltning

Anm. 1 till termpost: Bevarandevärde används ofta som underlag för att besluta om eventuella åtgärder för bevarande.

3.22

biodepå

faunadepå

träddelar som lämnas eller utplaceras i syfte att gynna den biologiska mångfalden

3.23

biologisk mångfald

biodiversitet

en biodiversity

artrikedom, genetisk variation inom arter samt mångfalden av ekosystem

KÄLLA: Nationalencyklopedin

3.24

biotisk skada

en biotic damage

skada som uppkommit vid ett specifikt tillfälle av levande organism

3.25

biotisk stress

en biotic stress

påfrestning orsakad av levande organism eller virus

3.26

bladfall

en defoliation

naturlig eller onaturlig förlust av blad eller barr

3.27

brunnröta

en brown rot

svampkoloniserade ved där främst cellulosa och hemicellulosa bryts ned

Anm. 1 till termpost: Nedbrytningen är beroende av svampart.

Anm. 2 till termpost: Se även *vitröta*.

3.28

certifierad arborist

en certified arborist

arborist som är certifierad enligt för branschen internationellt vedertaget system

EXEMPEL: ISA Certified Arborist och Certified *European Tree Worker*.

3.29

DBH

brösthöjdsdiameter

en DBH (Diameter at Breast Height)

stamdiameter mätt på smalaste stället nedanför 1,3 m över marken

3.30

dragved

en tension wood

reaktionsved som bildas hos lövträd på översidan av *grenar* och lutande *stammar* för att förstärka veden där påfrestningarna är extra stora

Anm. 1 till termpost: Se även *tryckved*.

KÄLLA: Skogsencyklopedin

3.31

dropplinje

en drip line

fingerad linje på marken som motsvarar kronans yttre utbredningsgräns

3.32

dubbelstam

en twin stem

träd med två *stammar*

Anm. 1 till termpost: Uppkommer ofta från marknivå.

3.33

dynamisk kronstabilisering

en dynamic crown support

elastiskt system som installeras i trädkronan för att förhindra okontrollerat stam- eller grenbrott vid extrema rörelser

Anm. 1 till termpost: Se även *statisk kronstabilisering*.

3.34

EAC

en European Arboricultural Council

europiskt forum för organisationer inom trädvårdsområdet

3.35

EIT

elektrisk impedanstomografi

en electrical impedance tomography

metod som genom mätning av elektriskt motstånd avbildar tvärsnitt av ved i träd

3.36

epikorma skott

vattenskott

en epicormic shoot

skott som kan utvecklas från *sovande knopp* eller *adventivknopp*

Anm. 1 till termpost: Epikorma skott utvecklas oftast från *sovande knopp*.

SS 99000:2020 (Sv)

3.37

ersättningsträd

en replacement tree

träd som på sikt ersätter annat träd som växer i samma geografiska område

3.38

estetiskt värde

en aesthetic value

träds värde med avseende på en persons positiva upplevelse av trädets utseende

3.39

etableringsskötsel

en establishment maintenance

skötsel av träd under den tid som trädet anpassar sig till en ny växtplats

3.40

ETW

en European Tree Worker

certifiering utarbetad av *EAC*

3.41

evighetsträd

träd som medvetet sparats och sköts för att få leva och dö på naturlig väg

3.42

exotisk trädart

främmande trädart

en exotic species

trädart som lever utanför sitt naturliga utbredningsområde

Anm. 1 till termpost: Etablering av exotiska trädarter har skett på grund av människans medvetna eller omedvetna inblandning.

3.43

exponerad ved

en exposed wood

ved som blottlagts genom att barken lossnat

3.44

flaggning

en flagging

tillstånd då vissa blad hänger kvar i delar av trädets krona under växtperioden

EXEMPEL: Vid sjukdomar såsom almsjuka kan flaggning uppkomma.

3.45

flerstammig

en multi-stemmed

med fler än två *stammar*

Anm. 1 till termpost: Stammarna uppkommer ofta från marknivå

3.46

flerstegsbeskrning

en multi-stage pruning

beskrning av större gren i flera steg, där en del av grenen lämnas vid första beskrningen och sedan tas bort vid ett senare tillfälle

Anm. 1 till termpost: Syftet med flerstegsbeskrning kan vara att främja tillväxten hos den *gren* eller *stam* som grenen i fråga utgår från.

3.47

floem

sildel

silvävnad

savring

en phloem

en av två huvudtyper ledningsvävnad hos växter som transporterar organiska ämnen

Anm. 1 till termpost: *Floem* är beläget innanför barken och utanför kambium.

Anm. 2 till termpost: *Xylem* är den andra huvudtypen av ledningsvävnad.

EXEMPEL Exempel på organiska ämnen är socker och aminosyror.

3.48

fläxskada

en tear

skada som uppkommit genom att *stam* eller *gren* brustit och dragit med sig delar av trädet innanför brottet

Anm. 1 till termpost: *Fläxskada* resulterar ofta i skador på kvarvarande bark.

3.49

fnasning

en clearing

avlägsnande av *basalskott* och/eller *stamskott*

3.50

formträd

en topiary tree

träd som återkommande beskars i syfte att skapa eller bibehålla en specifik form på trädkronan

Anm. 1 till termpost: Se även *formträdsbeskrning* samt *formträdsrestaurering*.

3.51

formträdsbeskrning

formbeskrning

en ornamental pruning

återkommande beskrning i syfte att skapa eller bibehålla en specifik form på trädkronan

3.52

formträdsrestaurering

beskrning i syfte att återskapa ursprunglig form hos ett formträd

Anm. 1 till termpost: Formträdsrestaurering utförs på *formträd* vars utseende avviker betydligt från trädets önskade form.

SS 99000:2020 (Sv)

3.53

fri höjd

en clearance height

avstånd från marknivå till ett trädets lägsta grenar

3.54

friställning

begränsning av konkurrerande växtlighet för att skapa fritt utrymme kring utvalda träd

Anm. 1 till termpost: Friställning används ofta för värdefulla träd som växer i marker som tidigare varit hävdade. Åtgärden innefattar olika metoder för att öka utrymme och solexponering för utvalda träd, exempelvis ringbarkning, avverkning och kronreduktion.

3.55

fritt utrymme

en clearance

avstånd mellan ett träd (eller del av träd) och föremål

EXEMPEL Avstånd till byggnad eller trafik.

3.56

funktionellt värde

en functional value

träds värde med avseende på olika funktioner som det tillhandahåller

EXEMPEL Exempel på funktioner är skugga och vindskydd.

3.57

förankrande rot

en structural root

rot som har betydelse för trädets förankring

3.58

fördjupad besiktning

en advanced assessment

besiktning som är mer ingående än *grundläggande besiktning* och vars omfattning specificeras av trädets förvaltare/ägare

Anm. 1 till termpost: Fördjupad besiktning kan även innefatta användandet av instrument, klättring och provtagning.

3.59

förädlingspunkt

en graft union

punkt på träd där ny art eller sort inplacerats på grundstam

3.60

gallbildning

en gall formation

förändrade växtdelar som uppstår genom ökad celledelning eller celltillväxt orsakad av djur, svamp eller mikroorganism

KÄLLA: Nationalencyklopedin

3.61

gallring

en thinning

utglesning i trädbestånd med syfte att bereda kvarstående trädindivider bättre utrymme och utvecklingsmöjligheter

3.62

gatuträd

en street tree

träd i stadsmiljö som växer i eller nära anslutning till en gata eller väg

3.63

gemensamt rotsystem

en shared root system

träd som har ett sammanväxt rotsystem

3.64

genomgående stam

en central leader

tydlig *huvudstam* från marknivå till toppen av trädet

3.65

godtagbar risk

en acceptable risk

risknivå som accepteras av förvaltare/ägare av trädet

3.66

gren

en branch

vedartad del av trädkronan som direkt eller indirekt utgår från en *stam*.

Anm. 1 till term post: *Grenar* är tjockare än *kvistar* vilka (oftast) växer ut från *grenar* och inte direkt från *stammen*.

KÄLLA: Skogsencyklopedin

3.67

grenbarkås

en branch bark ridge

linje med förhöjd bark på ovansidan där *stam/gren* möter *gren*

3.68

grenbrottssnitt

en coronet cut, natural fracture pruning cut, rip cut

beskärningsteknik som används för att resultatet ska se ut som naturligt grenbrott

3.69

grenkrage

en branch collar

markerad ansvällning på *stam* där *gren* sitter

KÄLLA: Skogsencyklopedin

SS 99000:2020 (Sv)

3.70

grenkragstympning

en flush cut

beskärningssnitt som skadar eller helt avlägsnar *grenkragen*

3.71

grenstump

rockhängare

en stump

kvarvarande del av *gren* efter grenbrott eller beskärning

3.72

grundläggande besiktning

en basic assessment

besiktning som innebär *okulär besiktning* av trädart, *stamdiameter*, vitalitet, skador samt *riskbedömning*

Anm. 1 till termpost: Vid denna typ av besiktning kan även enklare hjälpmedel användas.

3.73

gummiflöde

en sap leak, sap bleed

utsipprande av en klibbig lösning av kolhydrater ur ett träd

Anm. 1 till termpost: Gummiflöde orsakas av bakterier.

3.74

hamling

klappning

en pollarding

regelbunden beskärning vid en förutbestämd höjd eller punkt

Anm. 1 till termpost: Beskärningen ska alltid ske nära tidigare beskärningspunkt utan att skada äldre vävnad.

Anm. 2 till termpost: Hamling är ursprungligen en metod för lövtäkt och anskaffning av bränsle.

Anm. 3 till termpost: I Sverige upprepas *hamling* vanligen med 3-6 års intervall.

Anm. 4 till termpost: Se även *knuthamling*, *nyhamling*, *stubbskottsbruk* och *restaureringshamling*.

3.75

huvudgren

gren av betydelse för trädets strukturella uppbyggnad

3.76

huvudstam

en leader

stam från vilken merparten av trädkronans grenar utgår

3.77

hålighet

en cavity, hollow

hålrum i träd

Anm. 1 till termpost: En hålighet kan vara öppen eller stängd.

3.78

hårdighet

en hardness

träds förmåga att klara av växtplatsens klimat eller andra naturgivna förutsättningar

3.79

högkapning

kapa eller på annat sätt ta av ett träd högt upp på *stammen* för att skapa en högstubbe som är minst 2 m hög

3.80

högstubbe

en high stump, monolith

stubbe efter avbruten eller avsågad *stam* som är minst två meter hög

3.81

inhemsk trädart

en native tree species

trädart som lever inom sitt naturliga utbredningsområde

3.82

insektsgnag

gångar i bark och ved skapade av insekter och larver

3.83

invasiv trädart

trädart vars introduktion och/eller spridning utanför sitt ursprungliga utbredningsområde hotar den *biologiska mångfalden*

3.84

invuxen bark

en included bark

mellanliggande bark som förhindrar sammanväxning av stam- eller grendelar

3.85

ISA

International Society of Arboriculture

världsomspännande nätverk för trädvårdsbranschen

3.86

JAS-beskärning

beskärning under månaderna juli, augusti och september

3.87

jätteträd

en giant tree

Levande eller döda träd som är grövre än 1 m i diameter på det smalaste stället under brösthöjd

3.88

kallus

en callus

odifferentierad sårvävnad som bildas från differentierad vävnad

Anm. 1 till termpost: *Kallus* sker vanligtvis som ett resultat av skada.

Anm. 2 till termpost: *Kallus* är ett förstadium till *sårved*.

SS 99000:2020 (Sv)

3.89

kambium

en cambium
sekundär tillväxtvävnad

Anm. 1 till termpost: *Kambium* genererar tjocklekstillväxt och barktillväxt i träd.

3.90

klättrande arborist

en climbing arborist
arborist med i huvudsak praktiska arbetsuppgifter som innefattar klättring

3.91

klättrande besiktning

en climbing assessment
besiktning som genomförs via klättring, av de delar av träd som ej kan besiktigas från marknivå

3.92

knuthamling

hamling vid förutbestämda punkter på utvalda grena

Anm. 1 till termpost: Med tiden bildas förtjockningar, så kallade knutar, i grenarnas ändar.

3.93

kodominanta stammar

en co-dominant stems
stammar där ingen dominerar över den andra

3.94

konsulterande arborist

en consulting arborist
arborist med konsultation som huvudsaklig arbetsuppgift

3.95

korkkambium

en cork cambium
tillväxtvävnad som bildas i vedväxters *floem* och som producerar korkceller

KÄLLA: Skogsencyklopedin

3.96

kronandel

en live crown ratio
andel levande krona av trädets totalhöjd

3.97

krondel

en crown part
grupp av sammankopplade *grenar*

3.98

kronglesning

kronurglesning

en crown thinning
beskrivning av mindre grenar i kronan med syfte att öka ljusinsläpp eller att minska vindfång

3.99

kronhöjning

en crown lifting

beskärning av kronan till specificerad fri höjd

3.100

kronreduktion

en crown reduction

beskärning för att minska kronans omfång medan trädets karaktär bibehålls

3.101

kronrestaurering

en crown restoration

återställning av trädkrona från ett icke arttypiskt eller icke ursprungligt utseende till ett så nära arttypiskt eller ursprungligt utseende som möjligt

3.102

kronretirering

en crown retrenchment, regrouping

naturlig process hos äldre träd där delar av kronans yttre delar dör eller bryts av samtidigt som tillväxt sker i kronans lägre och inre delar

3.103

kronretireringsbeskärning

kronsänkning

en crown retrenchment pruning

åtgärd för att efterlikna *kronretirering*

3.104

kronstabilisering

en bracing

system som installeras i trädkronan för att förhindra okontrollerat stam- eller grenbrott vid extrema rörelser

Anm. 1 till termpost: Se även *dynamisk* eller *statisk kronstabilisering*.

3.105

krängrot

förankrande rot på den sida som den förhärskande vinden blåser ifrån

3.106

kulturhistoriskt värde

en cultural or historical value

träds värde med avseende på hur det bidrar till förståelsen av landskapets kulturhistoriska bakgrund och utveckling

3.107

kvist

en twig

liten *gren*

Anm. 1 till termpost: *Kvistar* är smalare än *grenar* och växer (oftast) ut från *grenar* och inte direkt från *stammen*.

Anm. 2 till termpost: Trädets blad och blommor växer i huvudsak från *kvistar*.

SS 99000:2020 (Sv)

3.108

ledningsröjning

en line clearance

åtgärd för att säkerställa angivet avstånd mellan träd och strömförande luftledning

3.109

lejonsvansbeskärning

en lion tailing, lion's tailing

beskärning där bladverk endast sparas i grenändar vilket leder till strukturell försvagning

3.110

ljudtomografi

en sonic tomography

metod som genom mätning av ljudhastighet avbildar tvärsnitt av ved i träd

3.111

lutning

en lean

trädets vinkel i förhållande till vertikalplanet

Anm. 1 till termpost: Lutning anges i grader.

3.112

lövtäkt

skörd av löv, grenar eller sly för användning som lövfoder.

Anm. 1 till termpost: Se även *hamling*.

3.113

markfällning

en straight felling

fällning av träd från marknivå

3.114

markkompaktering

jordkompaktering

markförtätning

en soil compaction

förtätning i mark efter tryck eller kemisk påverkan

EXEMPEL: Markkompaktering uppkommer vid körning på ej hårdgjorda ytor med fordon eller tunga maskiner, samt vid vägsaltning.

3.115

markluftning

en soil aeration

metod att med tryckluft bryta upp kompakterad jord

3.116

mekanisk skada

en mechanical damage

skada som uppkommit vid ett specifikt tillfälle av yttre kraftpåverkan

Anm. 1 till termpost: *Mekanisk skada* är en typ av *abiotisk skada*.

3.117

minnesträd

en memorial tree

träd som utsetts till minne av person eller händelse

3.118

motormanuell avverkning

motormanuell huggning

en motor-manual felling

avverkning som utförs genom att träden fälls och upparbetas med hjälp av motorsåg jämte andra manuella hjälpmedel

KÄLLA: Skogsencyklopedin

3.119

motormanuell röjning

röjning av ungskog, hyggesrensning eller annan avverkning av buskar och mycket klena träd med hjälp av motorröjsåg

KÄLLA: Skogsencyklopedin

3.120

motorsågsörkort

en chainsaw licence

intyg om godkänt resultat i teoretiska och praktiska prov i kvalitetssäkrat utbildningssystem för hantering av motorsåg

Anm. 1 till termpost: Motorsågsörkort finns i olika nivåer, exempelvis A till E.

3.121

mulch

en mulch

organiskt material som tillförs i marktäckningssyfte

Anm. 1 till termpost: Mulch leder bland annat till att gynna rotmiljön.

3.122

mulm

en wood mould

löst material inuti ihåliga träd som består av rester av svampkoloniserad ved, insekter, gamla fågelbon, döda djur, löv etc.

KÄLLA: Nationalencyklopedin

3.123

mykorrhiza

en mycorrhizae

symbios mellan svamp och träd

Anm. 1 till termpost: Svampen hjälper t.ex. ett träd att ta upp vatten och vissa närsalter. Svampen får i gengäld energirika organiska föreningar från växten.

SS 99000:2020 (Sv)

3.124

naturvärde

naturvärde

en biological value

träds värde med avseende på hur det gynnar den *biologiska mångfalden*

3.125

nyhamling

förstagångshamling

en new-pollarding

hamling av ett ungt träd för första gången

3.126

okulär besiktning

en visual inspection

visuell besiktning som genomförs utan instrument från marknivå

3.127

reaktionsved

en reaction wood

responstillväxt som bildas i grenar och lutande *stammar* för att ta upp drag- respektive tryckspänningar

Anm. 1 till termpost: *Dragved* och *tryckved* är typer av *reaktionsved*.

3.128

renskärning av bark

en bark tracing

beskärning av skadad bark i syfte att få en mer regelbunden kant

3.129

responstillväxt

en response growth

ved som bildas som en anpassning till en ökad belastning eller en skada

Anm. 1 till termpost: *Responstillväxt* ökar vedens hållfasthet och motverkar deformation.

Anm. 2 till termpost: *Reaktionsved* och *övervallning* är två typer av *responstillväxt*.

3.130

restaureringshamling

beskärning i syfte att återuppta hamling där denna upphört

Anm. 1 till termpost: *Restaureringshamling* ska alltid ske utanför ursprunglig hamlingsnivå.

3.131

riktningsbeskärning

en directional pruning

beskärning i syfte att styra gren eller krona åt ett visst håll

3.132

ringbarkning

avlägsnande av all bark och kambium i en ring runt *stam* med avsikt att döda trädet

3.133

risk

osäkerhetens effekt på mål

Anm. 1 till termpost: Inom trädvård kan osäkerhet leda till skada eller värdeförlust.

Anm. 2 till termpost: Inom trädvård är en effekt en negativ avvikelse från det förväntade.

Anm. 3 till termpost: Mål kan ha olika aspekter (såsom olika värden, hälsa och säkerhet).

Anm. 4 till termpost: *Risker* karaktäriseras ofta genom hänvisning till potentiella händelser och konsekvenser eller genom en kombination av dessa.

Anm. 5 till termpost: *Risker* uttrycks ofta i termer av en kombination av en händelses konsekvenser och därtill relaterad sannolikhet för förekomst.

Anm. 6 till termpost: Osäkerhet är det tillstånd, även partiellt, av bristande information som relaterar till förståelse för eller kunskap om en händelse, dess konsekvenser eller sannolikhet (baserat på *risk* men förändrat i Anm. 1 till termposten)

Anm. 7 till termpost: Se även bilaga A — Riskhanteringsprocessen

KÄLLA: SS-ISO 31000:2018, 3.1, ändrad — Anm. 1, 2, 3, 6 och 7 har lagts till och ändringar har gjorts i övriga.

3.134

riskanalys

en risk analysis

process för att förstå *riskens* natur och för att avgöra *risknivån*

Anm. 1 till termpost: *Riskanalys* utgör grunden för *riskutvärdering* och för beslut om *riskreducering*.

Anm. 2 till termpost: Se även bilaga A — Riskhanteringsprocessen

3.135

riskbedömning

en risk assessment

övergripande process för *riskidentifiering*, *riskanalys* och *riskutvärdering*.

Anm. 1 till termpost: Se även bilaga A — Riskhanteringsprocessen

3.136

riskidentifiering

en risk identification

process för att upptäcka, kartlägga/känna igen och beskriva *risker*

Anm. 1 till termpost: Se även bilaga A — Riskhanteringsprocessen

3.137

riskkriterier

en risk criteria

referensförhållanden mot vilka betydelsen av en *risk* utvärderas

Anm. 1 till termpost: *Riskkriterier* kan härledas från standarder, lagar, policyer och andra krav.

SS 99000:2020 (Sv)

Anm. 2 till termpost: Se även bilaga A — Riskhanteringsprocessen

3.138

riskkälla

en risk source

faktor som i sig självt eller i kombination har potential att utgöra en *risk*

Anm. 1 till termpost: Se även bilaga A — Riskhanteringsprocessen

KÄLLA: SS-ISO 31000:2018, 3.4, ändrad — Anm. 1 till termpost har lagts till.

3.139

risknivå

riskklass

riskkategori

en level of risk

storlek på en *risk* eller kombination av *risker*, uttryckt i termer av en kombination av konsekvenser och deras sannolikhet

Anm. 1 till termpost: *Risknivå* anges ofta enligt på förhand bestämda nivåer/kategorier.

Anm. 2 till termpost: Se även bilaga A — Riskhanteringsprocessen

3.140

riskreducering

riskminskning

riskförebyggande

en risk reduction

process för att minska *risker*

Anm. 1 till termpost: *Riskreducering* kan omfatta att:

- undvika risken genom beslut om att inte inleda eller fortsätta med den aktivitet som ger upphov till risken,
- eliminera *riskkällan*,
- förändra sannolikheten,
- förändra konsekvenserna.

Anm. 2 till termpost: *Riskreducering* kan skapa nya *risker* eller förändra befintliga *risker*.

Anm. 3 till termpost: Se även bilaga A — Riskhanteringsprocessen

3.141

riskträd

en hazard tree

träd som vid *riskutvärdering* visat sig innebära *risk* som ej är godtagbar eller acceptabel av trädets förvaltare eller ägare

Anm. 1 till termpost: Se även *godtagbar risk*.

Anm. 2 till termpost: Se även bilaga A — Riskhanteringsprocessen

3.142

riskutvärdering

en risk evaluation

process för att jämföra resultaten från *riskanalysen* med *riskkriterierna* för att avgöra om *risken* och/eller dess storlek är acceptabel eller godtagbar

Anm. 1 till termpost: *Riskutvärdering* underlättar vid beslut om *riskreducering* (2.134).

Anm. 2 till termpost: Se även bilaga A - Riskhanteringsprocessen

3.143

rotandning

en root respiration

rots utväxling av syre och koldioxid

3.144

rothben

en buttress root

del av sidorot ovan mark, i anslutning till *stam*

3.145

rotdensitet

en root density

täthet av rötter inom ett visst område

3.146

rotdraperi

en root wrap

konstruktion för att skydda rötter som friläggs vid schaktningsarbete

3.147

rothals

en trunk flare, root collar, root crown

övergång mellan huvudrot och *stam*

Anm. 1 till termpost: Se även *stambas*.

3.148

rotinträngning

en root invasion

process där trädrötter växer in i markförlagda ledningar

3.149

rotkartering

en root mapping

analys och dokumentering av trädrötters utbredning

3.150

rotröta

en root rot, root decay

rötangrepp i rotsystem

3.151

rotsammanväxning

en root graft

sammanväxning av rötter eller rotsystem från olika träd

SS 99000:2020 (Sv)

3.152

rotskott

en sucker

skott ovan mark som växer från rot

3.153

rotsnurr

en girdling root

cirkulärt växtsätt hos rötter orsakat av brist på utrymme

3.154

rotspärr

en root barrier

barriär för att begränsa eller rikta rötters utbredning

3.155

rotvolym

en root volume

volym av rötter inom ett visst område

3.156

rotvälta

en windthrow

rotsystem som har brutits upp från marken med vidhängande jord genom att ett träd har fallit

KÄLLA: Skogsencyklopedin

3.157

rotzon

en root zone

område där trädets rötter växer eller förväntas växa

3.158

rödlistan

en red List

officiell regional, nationell eller internationell förteckning över arter som är utdöda eller riskerar att dö ut pga svaga bestånd eller en oroande beståndsutveckling

Anm. 1 till termpost: ArtDatabanken har Naturvårdsverkets uppdrag att ta fram Sveriges rödlista.

3.159

rödlistad art

art som enligt den internationella naturvårdsunionens (IUCN) kriterier inte bedöms ha långsiktigt livskraftig population i Sverige utan löper risk att försvinna från landet

KÄLLA: Naturvårdsverket 2020

3.160

rötsondering

metod för att undersöka om det finns invändig röta i ett träd

Anm. 1 till termpost: I samband med *rötsondering* undersöks vanligtvis även rötans utbredning.

3.161

savflöde

en sap flow

transport av vatten och näringsämnen i och ur träd

3.162

sektionsfällning

en section felling

fällning av träd i delar

3.163

siktbeskrning

en vista pruning

beskrning för att skapa siktlinj från en specifik plats

3.164

självriktad stam

en self-correcting trunk

stam som efter lutning återtagit upprätt växtriktning

3.165

skelettjord

växtanpassat förstärkningslager

en structural soil

rotvänlig överbyggnad med hålrum anpassade till rötter i hårdgjord miljö

Anm. 1 till termpost: *Skelettjord* är konstruerat för att klara marktryck utan att orsaka *markkompaktering*.

Anm. 2 till termpost: Överbyggnad kan vara gjord av sten eller annat material.

3.166

skyddszon

skyddsområde

en protection zone

markområde runt träd som skyddas från yttre påverkan

3.167

skötselplan

en management plan

övergripande styrdokument för skötsel av trädindivider eller trädbestånd

3.168

sluthöjd

en mature height

höjd en art förväntas ha som fullvuxen på ståndorten

3.169

socialt värde

en amenity value

träds värde med avseende på hur det upplevs av människor och bidrar till människors välbefinnande

3.170

sovande knopp

knoppanslag som finns i veden och följer med årsringarna

SS 99000:2020 (Sv)

3.171

stam

en trunk, stem
huvuddel av träd från vilket grenverk utgår

Anm. 1 till termpost: Rötter, grenar och blad är andra huvuddelar hos träd.

Anm. 2 till termpost: Ett träd kan ha flera *stammar*.

3.172

stambas

en base, butt
nedre del av *stam*

3.173

stambasröta

en basal rot, butt rot
rötangrepp vid *stambas*

3.174

stamdiameter

en trunk diameter, stem diameter

Anm. 1 till termpost: *Stams* diameter ofta mätt på 1,3 m höjd

Anm. 2 till termpost: Se även *DBH*.

3.175

stamhöjd

en stem height
avstånd mellan marknivå och *stams* lägsta gren, mätt lodrätt från centrum av grenens infästning i *stammen*

3.176

stamskott

epikorma skott som växer från *stam*

3.177

stamskydd

skydd som sätts runt *stam* för att förhindra stamskada

Anm. 1 till termpost: För att förhindra mekaniska skador från exempelvis gnagande djur eller gräsklippare.

3.178

statisk kronstabilisering

en static crown support
statiskt system som installeras i trädkronan för att förhindra okontrollerat stam- eller grenbrott vid extrema rörelser

Anm. 1 till termpost: Se även *dynamisk kronstabilisering*.

3.179

strukturell svaghet

en structural defect
växtsätt och/eller skador som påverkar trädets stabilitet negativt

3.180

stubbfräsning

en stump clearing

maskinell borttagning av stubbar och ytliga rötter med roterande aggregat

3.181

stubbskottsbruk

stubbhamling

en coppicing

regelbunden borttagning av samtliga skott strax över marknivå

Anm. 1 till termpost: Ursprungligen för lövtäkt, produktion av bränsle och råmaterial till staket och stolpar.

3.182

ståndort

trädets växtplats med avseende på biologi, jordmån och klimat

3.183

ståndortsanalys

en site analysis, site considerations

analys av trädets växtförutsättningar på en specifik plats

3.184

ståndortsförbättring

en site management, site improvement

åtgärd med syfte att förbättra trädets växtförutsättningar på en specifik plats

3.185

stödjero

rötter som stöttar trädet på den motsatta sidan som den förhärskande vinden blåser ifrån.

Anm. 1 till termpost: Se även krängrot.

3.186

stöttning

en propping

installation av markbundet stöd av *stam* eller del av krona

3.187

sårved

ved som bildas vid skada

Anm. 1 till termpost: Sårved står emot röta bättre och förstärker stabiliteten runt det skadade området.

3.188

säkerhetsbeskärning

en safety pruning

beskärning med syfte att minska *risknivån* till *godtagbar risk*

SS 99000:2020 (Sv)

3.189

särskilt skyddsvärt träd

levande eller dött träd som uppfyller ett eller fler av kriterierna för jätteträd, mycket gammalt träd och/eller grovt hålträd

Anm. 1 till termpost: Träd som uppfyller definitionen för särskilt skyddsvärt är skyddade enligt lag och åtgärder som kan skada trädet ska samrådas med berörd tillsynsmyndighet (kap. 12 § 6 miljöbalken).

Anm. 2 till termpost: Kriterier för jätteträd: se *jätteträd*.

Anm. 3 till termpost: Kriterier för mycket gammalt träd: gran, tall, ek och bok äldre än 200 år. Övriga trädslag äldre än 140 år.

Anm. 4 till termpost: Kriterier för grovt hålträd: träd som är grövre än 40 cm i diameter i brösthöjd med utvecklad hållighet i *huvudstammen*.

KÄLLA: Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd, Naturvårdsverket 2012

3.190

tillfällig gren

en temporary branch

gren som bevaras tillfälligt i väntan på framtida borttagning

3.191

toppdöd

en dieback

successiv död i trädkronans övre delar från grenändar och inåt

3.192

toppkapning

en topping

avlägsnande av större *stam* eller *gren* till en förutbestämd höjd utan hänsyn till trädets struktur eller förmåga att hantera ingreppet

Anm. 1 till termpost: Orsakar ofta strukturell försvagning och röta. Syftet är att efterlämna ett levande träd.

Anm. 2 till termpost: Skiljer sig från *hamling*, *kronreduktion* och *högkapning*.

3.193

tryckved

en compression wood

reaktionsved som bildas hos barrträd på undersidan av *grenar* och lutande *stammar*

Anm. 1 till termpost: Se även *dragved*.

KÄLLA: Skogsencyklopedin

3.194

trädbestånd

en stand

samling träd som växer inom en viss areal

3.195

trädbrunn

skydd runt trädets *stam* och rotsystem vid höjning av marknivå

3.196

trädinventering

en tree survey

inventering av ett *trädbestånd* enligt angivna kriterier

3.197

träddplan

en tree plan

övergripande styrdokument för ett befintligt *trädbestånd*

3.198

träddprogram

övergripande styrdokument för ett nytt trädbestånd

3.199

träddpolicy

en tree policy

av organisation antaget dokument med övergripande, vägledande principer samt övergripande mål och värden för arbete med, och användandet av, träd

3.200

träddstrategi

övergripande målsättningar för ett befintligt eller planerat trädbestånd

3.201

träddvård

en tree care

skötsel och underhåll av enskilda träd och trädbestånd

3.202

träddvårdsplan

en tree care plan, tree care programme

styrdokument för *träddvård*

3.203

träddvärdering

en tree valuation

ekonomisk värdering av träd

3.204

underhållsbeskrining

beskrining av instabila grenar och olämpligt placerade grenar, *kvistar* och *epikorma skott*

3.205

uppbyggnadsbeskrining

en formative pruning

beskrining för att främja utveckling av en god *kronstruktur* hos unga träd

Anm. 1 till termpost: På vuxna träd utförs uppbyggnadsbeskrining av trädets yngsta delar.

SS 99000:2020 (Sv)

3.206

uppstamning

beskärning av *grenar* på *stam* för att uppnå viss stamhöjd under odling och etablering

3.207

utrymmesbeskärning

en partial crown reduction

beskärning av krondelar för att undvika konflikt med föremål

3.208

vedsvamp

en tree fungi

svamp som växer i levande eller döda träd

3.209

veteranisering

en veteranisation

åtgärd som syftar till att skapa naturvärden som annars är knutna till gamla träd

Anm. 1 till termpost: Används oftast inom naturvården för att överbrygga generationsglapp mellan riktigt gamla och unga träd i områden med flora och fauna som är beroende av gamla träd.

Anm. 2 till termpost: Veteranisering ska inte ske på gamla träd eller träd som man planerar för ska bli gamla.

3.210

vitalitet

en vitality

träds livskraft

3.211

vittröta

en white rot

svampkoloniserad ved där lignin, cellulosa och hemicellulosa bryts ned

Anm. 1 till termpost: Nedbrytningen är beroende av svampart.

Anm. 2 till termpost: Se även *brunröta*.

3.212

vril

en burl, burr (British English)

knölformig utväxt på *stam* som bildats till följd av oregelbunden växtriktning hos vedfibrerna

3.213

vårdträd

en iconic tree

dominerande träd på gård, som givits starka symboliska värden

3.214

xylem

en xylem

ledningsvävnad och mekaniskt stödjande vävnad i kärlväxter

Anm. 1 till termpost: Xylemet transporterar vatten och oorganiska ämnen såsom närsalter.

Anm. 2 till termpost: Xylem är beläget innanför *kambium*.

Anm. 3 till termpost: Se även *floem*.

3.215

åldersfas

en stage of development

utvecklingsstadium ett träd befinner sig i

3.216

övervallning

en woundwood

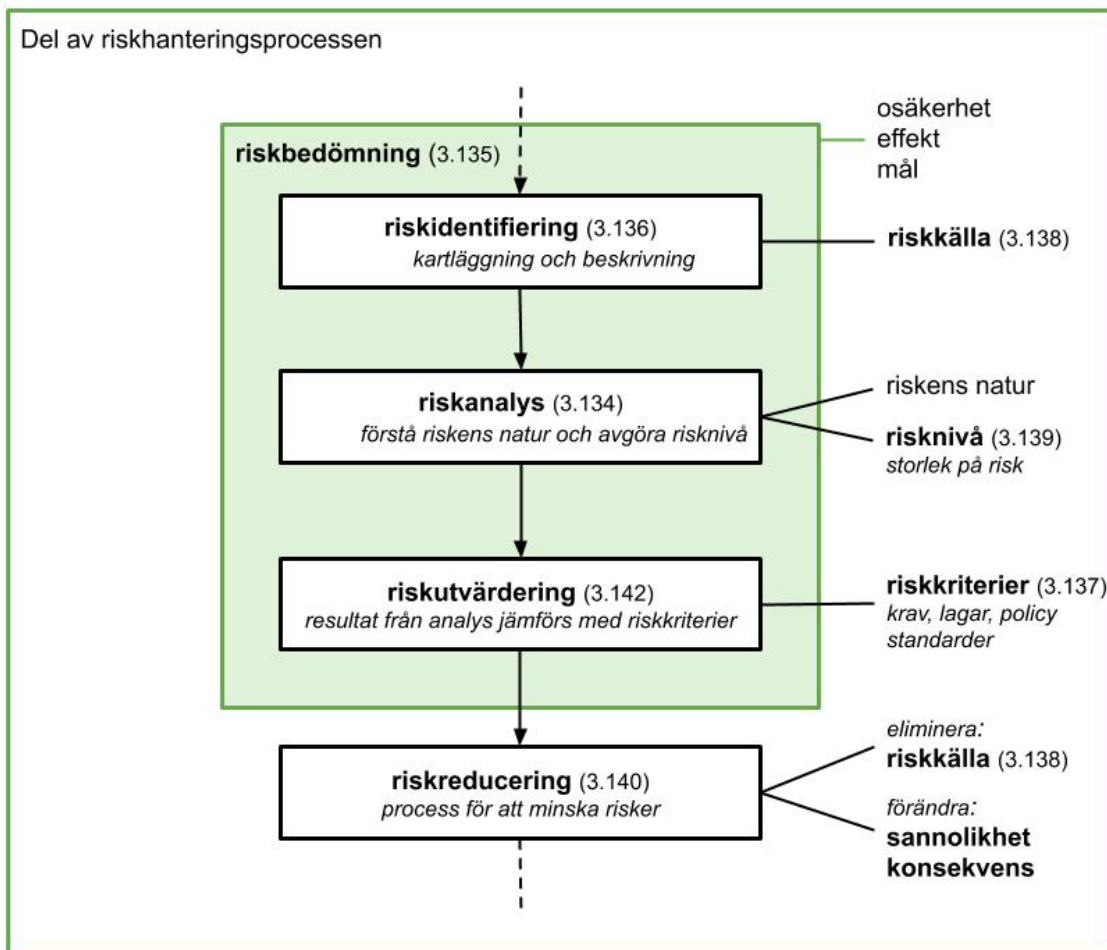
responstillväxt där sårved växer över en uppkommen skada

Anm. 1 till termpost: Förstärker ofta stabiliteten runt en skada.

Bilaga A (informativ)

Riskhanteringsprocessen

I detta dokument definieras några av de viktigaste termerna för riskhantering inom trädvård. Figur A.1 ger en samlad bild av de olika begreppen samt var i processen de förekommer. De termer som definieras i standarden är skrivna i fetstil.

Litteraturförteckning

- [1] SS-ISO 31000:2018, *Riskhantering – Vägledning*
- [2] ANSI A300 (Part 1)-2008 *Pruning*, Revision of ANSI A300 (Part 1)-2001, *American National Standard for Tree Care Operations – Tree, Shrub, and Other Woody Plant Management – Standard Practices (Pruning)*
- [3] DUNSTER, Julian A. *Tree Risk Assessment Manual*, 2013, ISBN: 978-1-881956-77-8
- [4] EDWARD, F. Gilman. *An Illustrated Guide to Pruning* (tredje upplagan), 2011, ISBN-13: 9781111307301
- [5] European Arboriculture Council (EAC). *European Tree Worker*, 6th edition 2011
- [6] International Society of Arboriculture (ISA). *Glossary of Arboricultural Terms*, 2012, ISBN: 978-1-881956-75-4
- [7] Malmö Stads Gatukontor. *Principer för beskärning*, 2006
- [8] *Nationalencyklopedin (NE) 2013*, www.ne.se
- [9] Naturvårdsverket. *Åtgärdsprogram för skyddsvärda träd*, rapportnummer: 6296, tryckt i april 2012.
- [10] *Rikstermbanken*. Terminologacentrum (TNC), <http://www.rikstermbanken.se>
- [11] *Skogsencyklopedin (SE)*. Skogforsk/Föreningen Skogen.
- [12] Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU). *Standard för trädinventering i urban miljö*, Version 1.0, 2012
- [13] *Säker Skog*. Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), <http://www.sakerskog.se>
- [14] VOLLBRECHT, Klaus. *Träd – deras biologi och vård*, ISBN 9-971342-0-1
- [15] Miljöbalk (1998:808), kap. 7 § 11

Globala lösningar för ett smartare samhälle

SIS är en del av ISO och CEN som är nätverk av experter som arbetar med att skapa internationella standarder. Hos oss kan aktörer ta initiativ och samverka för best practice som främjar Sveriges konkurrenskraft och ger smart och hållbar samhällsutveckling. SIS samverkar med alla delar av det svenska samhället, som till exempel industri, akademi, offentlig sektor och frivilligorganisationer.

SIS projektleder det svenska arbetet med att ta fram standarder. Vi verkar för ökat svenskt inflytande i internationella samarbeten och för att best practice sprids och tillämpas i Sverige. Vi erbjuder också utbildningar, tjänster och produkter som hjälper våra kunder att utveckla sina verksamheter och skapa samhällsnytta med hjälp av standarder.

Vill du veta mer eller bidra till att skapa smarta globala lösningar, kontakta oss per telefon eller besök [sis.se](https://www.sis.se)

Svenska institutet för standarder
104 31 Stockholm
Tel 08 - 555 523 10
kundservice@sis.se
[sis.se](https://www.sis.se)